

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та національної безпеки

Кафедра правознавства

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЛОЄВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

УДК 343.13/.15
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

081 Право

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.М. Лоєвський
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Кравчук Ірина Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

к.ю.н., доцент кафедри правознавства
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2020

АНОТАЦІЯ

Лоєвський О.М. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 081 – Право. – Поліський національний університет, Житомир, 2020.

У роботі досліджено оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування як інституту кримінального процесуального права. З'ясовано поняття, предмет та функціональне призначення інституту оскарження в досудовому розслідуванні. Визначено суб'єктів оскарження в межах досудового розслідування, тобто осіб, які залучені у кримінально-процесуальні відносини, чії права, свободи та інтереси порушені посадовими особами кримінального процесу. У роботі досліджено особливості механізму, порядок оскарження окремих рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування, прокуратури та слідчого судді в межах чинного законодавства.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в деталізації вирішення проблемних аспектів, пов'язаних з процедурою оскарження в досудовому розслідуванні з урахуванням особливостей, що можуть бути використані при подальших опрацюваннях по удосконаленню інституту оскарження.

Ключові слова: бездіяльність, дія, інститут оскарження, досудове розслідування, кримінальний процес, орган досудового розслідування, оскарження, предмет оскарження, провадження, прокурор, рішення, скарга, слідчий, слідчий суддя, суб'єкт оскарження.

SUMMARY

Olexander Loyevskiy. Appeals against decisions, actions or omissions during the pre-trial investigation. - Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualifying work for a master's degree in specialty 081 - Law. - Polissia National University, Zhytomyr, 2020.

The paper examines appeals against decisions, actions or inactions during the pre-trial investigation as an institution of criminal procedural law. The concept, subject and functional purpose of the institution of appeal in the pre-trial investigation have been selected. The subjects of appeal within the pre-trial investigation have been identified, the persons, who is involved in criminal proceedings, whose rights, freedoms and interests have been violated by officials of the criminal proceedings. The paper examines the features of the mechanism, the procedure for appealing certain decisions, actions or inactions of pre-trial investigation bodies, the prosecutor's office and the investigating judge within the current legislation.

The practical value of the qualification work is to detail the solution of problematic aspects related to the appeal procedure in the pre-trial investigation, taking into account the features that can be used in further studies to improve the institution of appeal.

Keywords: inaction, action, institute of appeal, pre-trial investigation, criminal process, body of pre-trial investigation, appeal, subject of appeal, proceedings, prosecutor, decision, complaint, investigator, investigating judge, subject of appeal.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	8
1.1 Поняття та значення інституту оскарження в кримінальному процесі.....	8
1.2 Предмет оскарження в досудовому провадженні.....	14
1.3 Суб'єкти оскарження в межах досудового розслідування	20
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	25
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ОСКАРЖЕННЯ ОКРЕМИХ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ ТА СЛІДЧОГО СУДДІ В МЕЖАХ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА	26
2.1 Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування	26
2.2 Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора	31
2.3 Порядок оскарження ухвал слідчого судді.....	34
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	40
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВС	Верховний Суд
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
МПА	Міжнародні правові акти
НП	Національна поліція України
ОДР	Орган досудового розслідування
РДБ	Рішення, дії чи бездіяльність

ВСТУП

Актуальність дослідження кваліфікаційної роботи обумовлена найважливішою гарантією захисту прав і свобод особи – правом на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування (далі ОДР), прокурора, ухвал слідчого судді, забезпечення якого є однією із засад кримінального провадження (ст. 7, 24 КПК України, далі КПК). Нині діючий КПК суттєво змінив нормативне закріплення інституту оскарження, функціонування механізму, його предмет, але є питання, які не знайшли нормативного підтвердження.

Вагомий внесок, важливі аспекти у дослідженні проблеми оскарження, визначений в наукових публікаціях. Мали різні підходи і досліджували в наукових працях зазначений інститут оскарження О.К. Антонович, О.М. Артамонов, В.М. Беднарська, В.Д. Берназ, С.В. Белобородов, Н.Р. Бобечко, В.Л. Будніков, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевий, Н.В. Григор'єва, Д.І. Клепка, М.О. Колоколов, Д.Є. Крикливець, Н.С. Куришева, В.І. Летучих, В.Т. Маляренко, В.І. Маринів, О.В. Носкова, С.О. Пшенічко, Ю.В. Скрипіна, С.М. Смоков, А.Р. Туманянц, Г.В. Федотова, В.І. Чорнобук, С.Л. Шаренко, О.Г. Шило, М.Є. Шумило, О.Г. Яновська та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення теоретико-прикладних та процесуальних особливостей основ інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності (далі РДБ) ОДР, прокуратури та суду, визначення шляхів удосконалення. Основні завдання дослідження:

- надати характеристику інституту оскарження РДБ;
- визначити поняття «рішення», «дія», «бездіяльність» слідчого, прокурора, слідчого судді;
- визначити поняття, надати характеристику предмету та межах оскарження;
- визначити процесуальний статус суб'єктів права оскарження;
- встановити порядок подання скарги до суду;
- охарактеризувати порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності ОДР;

- встановити порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокуратури;

- встановити порядок оскарження ухвал слідчого судді;

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у результаті оскарження.

Предметом дослідження є оскарження РДБ під час досудового розслідування.

Методи дослідження. Всебічний, комплексний підхід до аналізу об'єкта та предмета дослідження із застосуванням системно-структурного (1.1, 1.2), діалектичного (усі підрозділи), формально-юридичного (2.1, 2.2, 2.3), герменевтичного (усі підрозділи). Зазначені методи застосовувалися у взаємозв'язку.

Апробація результатів дослідження. Окремі висновки і результати отримані в ході проведеного дослідження, були предметом обговорення на засіданні кафедри правознавства Поліського національного університету та науково-практичних конференціях, а саме: міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі», м. Житомир, 19.03.2020 року; міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток державності та права в Україні, м. Львів, 18-19.09.2020 року; міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки», м. Харків 18-19.09.2020 року.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції кваліфікаційної роботи мають теоретичне, практичне значення і можуть бути використані: а) у нормотворчій діяльності – при удосконаленні окремих норм кримінального процесуального законодавства України; б) у науково-дослідних цілях для подальшого опрацювання проблематики досудового розслідування у кримінальному провадженні; в) у правозастосовній діяльності – для надання практичної допомоги юристам.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменування).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1 Поняття та значення інституту оскарження в кримінальному процесі

Постійний зв'язок між державою та громадянином відбувається у формі звернення до державного органу, посадовця завдяки чому в тому чи іншому відношенні компромісно реалізуються проблеми громадянина і суспільства, відбувається реалізація прав, свобод, інтересів, закріплених конституцією, закріплюється статус правової держави. Цей процес виявляє недосконалість, порушення в діяльності державних органів. Особливе місце в процесі посідають скарги на РДБ, що порушили людські права, свободи та законні інтереси. Держава створила механізм, що надає можливість легітимізувати право на оскарження.

У ст. 6 «Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод», ст. 55 Конституції України закріплено право на оскарження РДБ органів влади і їх посадовців [1]. Для учасників кримінального судочинства України врегульовано законом захист їх прав, законних інтересів та свобод. Так, п. 17 ч. 1 ст. 7 КПК України забезпечено право на оскарження процесуальних РДБ, а ст. 24 КПК закріплює гарантування права на оскарження процесуальних РДБ суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в судовому порядку, передбаченому КПК України [2].

У праві сукупність норм права, систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих за своїм змістом нормативних актів (частин нормативного акту), які регулюють вид одно-порядкових внутрішньо узгоджених суспільних відносин, що об'єднують норми, становлять частину кримінально-процесуального права, регулюють процедуру реалізації особою права на оскарження для захисту своїх порушених (ймовірно порушених) прав, свобод та законних інтересів, в межах досудового розслідування для отримання законного і обґрунтованого рішення визначається як інститут оскарження в

кримінальному процесі [3]. З прийняттям КПК 2012 року зазначений інститут зазнав значних змін.

Оскарження є засобом і гарантією поновлення та збереження порушених прав, свобод і законних інтересів осіб, усуненню недоліків. Оскарження в юридичній літературі розглядається як:

- право людини, що закріплене законодавством України та міжнародними правовими актами (далі МПА);
- інститут кримінально-процесуального права;
- кримінально-процесуальна гарантія, що забезпечує законні інтереси, права та свободи суб'єкта кримінально-процесуальної діяльності, виконання законних вимог всебічного, повного, об'єктивного дослідження обставин провадження.

Кримінальний процес системне провадження, що втілює в собі вісім стадій — досудове, підготовче провадження, судовий, апеляційний розгляд, касаційне провадження, провадження у Касаційному кримінальному суді у складі Верховного Суду, провадження за нововиявленими або виключними обставинами та виконання судових рішень. Предметом зазначеної діяльності є дослідження обставин кримінального провадження. Система кримінального процесу доповнюється окремими провадженнями перегляду рішень судів першої інстанції — апеляційне та касаційне кримінальне провадження у складі Верховного Суду, провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Зазначені провадження є відносно самостійними (автономними) за структурою в кримінальному процесі і відповідають за поняттям їх процесуальному виду. На етапі досудового розслідування в результаті диференціації кримінальної процесуальної форми серед інших виокремлюється судово-контрольне провадження по розгляду слідчим суддею скарг на РДБ слідчого, прокурора, тобто інститут оскарження РДБ ОДР, прокурора та оскарження ухвал слідчого судді.

КПК 2012 року, запровадив слідчого суддю, суб'єкта до компетенції якого входить функція судового контролю. Деякі процедури, які були передбачені

КПК 1960 року були якісно змінені в забезпечувальні процесуальні провадження по відношенню до досудового розслідування.

Сутність оскарження – це діяльність у сфері кримінального судочинства, що поєднує подачу (надходження), прийом, реєстрацію і вирішення скарг по суті на правомірність закону, застосованого в конкретному кримінальному провадженні, на РДБ органу дізнання, слідчого, прокурора, слідчого судді в стадіях порушення кримінального провадження, забезпечення законності, порушення або ймовірне порушення прав, свобод та законних інтересів осіб кримінальним процесуальним РДБ посадових осіб кримінально-процесуального процесу.

Реалізація оскарження РДБ осіб, що ведуть процес, є ключовою. Тут також проявляється засада верховенства права, яка має свій безпосередній прояв. Право особи вирішальне в боротьбі із порушенням принципів кримінального судочинства особливо щодо засади законності. Детально обґрунтована скарга, як така, що вказує на реальне, а не вигадане, порушення закону, мотивує причину для початку діяльності відповідного державного судового органу ціль якого усунення порушень та виправлення недоліків. Захищаючи свої права, скаржник в деякій мірі сприяє покращенню діяльності процесуальних органів. Завдяки оскарженню у кримінально-процесуальному праві захищаються права, свободи, законні інтереси учасників кримінального судочинства України, що законодавчо врегульовано. Джерела кримінально-процесуального права в Україні мають бути відповідними міжнародним стандартам механізму забезпечення прав людини, так як згідно ст. 9 Конституції України діючі міжнародні договори стали складовою національного українського законодавства після згоди Верховної Ради України на їх обов'язковість [1].

Основні права та свободи людини – це необхідні для існування та розвитку в конкретно історичних умовах певні можливості. Вони об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства, стати мають загальними та рівними для всіх [4, с. 16]. Слід зазначити, що в ст. 3 КПК [2] відсутні визначення терміну «оскарження», «скарга», але на рахунок цього вказано, що інші терміни,

вживані в КПК визначаються спеціальними нормами цього Кодексу та інших законах України. Державне зобов'язання забезпечити можливість кожному відстоювати у суперечці з будь-якими органами і їх посадовцями, також тими, що розслідують в кримінальних провадженнях свою точку зору, права гарантовано ст. ст. 21, 22 Конституції України [1]. Стадія досудового провадження (розслідування) є надзвичайно значимою, тут формується інформація з доказовими характеристиками.

Ефективні правові засоби, які визначені законодавством для здійснення кримінального провадження в кримінальному процесі мають назву гарантій, що загалом забезпечать реалізацію інтересів суспільства, а виконання сприяє вирішенню завдань кримінального судочинства.

Конфлікти поміж людьми і пошуки виходу з них мирним шляхом заохочується державою, а забезпечується доступними процедурами серед яких процедура оскарження у кримінальному процесі, що є водночас системою контролю на досягнення конкретного результату та порядку реалізації динамічних правовідносин в правовому полі (процедура входить до процесу).

Із забезпечення особі права на захист виникає інша форма правового захисту право на оскарження, тобто волевиявлення особи, яке визначається правом подання скарги. Воно гарантується засобами судового захисту, в тому числі в міждержавні органи правосуддя. Забезпечити таке право – означає виконати найважливішу гарантію захисту прав, свобод людини і громадянина, закріплену ст. 59 Конституції України [1]. Значення оскарження:

- допускає виправлення слідчо-судових помилок, відновлює порушені права, свободи та інтереси учасників кримінального судочинства;
- інститут оскарження важливий інструмент захисту прав, свобод і інтересів
- є «гарантією ефективної роботи усієї системи кримінального судочинства» [5, с. 27].

Обов'язковим елементом інституту оскарження є скарга. Це документ ініціювання судово-контрольного провадження [6]. А також самостійний засіб правового захисту прав, законних інтересів учасників

кримінально-процесуальних відносин і суттєве джерело інформації про недоліки у роботі ОДР, слідчого, прокурора, помилковості у застосуванні норм матеріального і процесуального права слідчим суддею, що сприяють розкриттю, попередженню і усуненню порушень закону, допущених при проведенні кримінального провадження, відновленню порушених прав, припиняє тяганину.

Скарга на РДБ ОДР, прокурора, усне або письмове звернення особи до суду, з приводу порушених (ймовірно порушених) законних інтересів, прав та свобод осіб з вимогою відновлення порушених прав або усунення, попередження чи не допущення порушень. До суттєвих ознак скарги відносяться:

- законодавча регламентованість офіційно-процесуальної форми звернення;

- особливість мети подання скарги відновлення або захист порушених прав, законних інтересів громадян;

- належний суб'єкт розгляду та вирішення скарги учасника кримінально-процесуальної діяльності.

Досудове провадження містить ознаки розшукового. Тому при розв'язанні правових конфліктів баланс приватних і публічних інтересів забезпечується за умови процесуальної активності суду. Саме суд виступає як гарант поновлення порушених прав, законних інтересів людини, яка не є рівноправним суб'єктом у відносинах з ОДР, прокурором, здійснюючих кримінальне провадження. Процесуальна активність суду полягає в перевірці доводів скаржника і належної правової обґрунтованості проведення процесуальних дій або примусових заходів.

В свою чергу скаржник має зазначити відомості про РДБ, що оскаржуються, та виклад обставин, якими скаржник обґрунтовує свої вимоги, тобто опис ситуації, яка призвела до подання скарги; достатньо обґрунтувати порушення прав та законних інтересів відповідної посадової особи, суду. Підтвердження кожної обставини доказами, якою скаржник аргументує свої вимоги, наприклад, посилання на наявні документи; зміст вимог скарги, тобто

те, про що клопочуть перед органом, до якого подається скаргу на рішення, дію чи бездіяльність; наприклад, скасувати певне рішення, зобов'язати вчинити певну дію тощо. Вказати перелік документів, що додаються до скарги (за наявності). Обов'язково необхідно переконатися у тому, що скарга прийнята і зареєстрована. За проханням повинна видаватись відповідна довідка. Скарги, які подаються у порядку кримінального судочинства, не оплачуються жодними зборами.

Детальніше про скаргу, як документ ініціювання судово-контрольного провадження викладено в публікації О. М. Лоевського [6].

1.2 Предмет оскарження в досудовому провадженні

«Предмет науки це та сторона об'єкта пізнання, на яку спрямоване наукове дослідження» [7, с. 14]. Він унікальний, встановлює самостійність і особливість науки, що відрізняє її від інших наук.

Предмет оскарження та предмет скарги розмежовуються. Під «предметом скарги» визнають рішення, дії або бездіяльність дізнавача, органу дізнання, слідчого, ОДР, прокурора у законності та обґрунтованості є сумніви заявника для судової перевірки даного виду судочинства, а підставою – порушення прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального судочинства. Це кримінально процесуальна діяльність уповноважених компетентних органів по реалізації оскарження по причині суб'єктивної або об'єктивної незаконності, необґрунтованості чи несправедливості. Предмет скарги (сутність) має чіткий, конкретний, визначений характер на відміну від предмета оскарження.

Предмет оскарження – є відхилення від нормативно закріпленого переліку дій, а також незаконних, необґрунтованих РДБ (реально чи ймовірно), що порушують права, свободи і законні інтереси учасників кримінальному процесу [8, с. 64], здатні завдати шкоди конституційним правам, свободам учасників кримінального судочинства, утруднити доступ до правосуддя, заважати ефективному виконанню досудового розслідування або ускладнювати його і які можна оскаржити до суду. Глава 26 КПК надає можливість визначити предмет судового оскарження це: процесуальні рішення; процесуальні дії; не процесуальні дії; процесуальна бездіяльність ОДР, прокурора [2]. Слід зазначити, що не всі рішення можуть бути визнані процесуальними.

Серед всіх рішень значну частину становлять тактичні рішення слідчого, прокурора. Тактичне рішення не правозастосовний акт – це завжди вибір і оцінка необхідності проведення дій, результату, тобто способів і засобів досягнення загальних, і конкретних завдань проведеного розслідування, пошук виходу із ситуації, як об'єкта тактичного впливу засобами для її вирішення.

Під процесуальним рішенням слід розуміти виражені у встановленій кримінально-процесуальним законом процесуальній формі та порядку законні,

мотивовано-обґрунтовані правозастосовні індивідуальні акти, в яких посадові особи і компетентні державні органи, з метою вирішення правових та кримінологічних завдань, які виникають під час кримінального провадження, судочинства містять правові висновки, виражаючи владні волевиявлення. Не вірне процесуальне рішення, як правило, породжує відповідні процесуальні санкції – скасування постанови, відсторонення слідчого тощо. Хибні рішення в тактичному аспекті подібних наслідків не породжують, але можуть застосовуватись дисциплінарні заходи відповідальності. У практичній діяльності ОДР, слідчого, прокурора процесуальні і тактичні рішення взаємозалежні та переплітаються.

Аналіз оскарження ОДР, прокурора дозволяє виокремити рішення, які підлягають оскарженню – це рішення слідчого, прокурора у формі постанови – процесуального документа з формуванням та мотивацією рішень, передбачених КПК і за необхідністю у кримінальному провадженні. До рішень відносяться письмові доручення та вказівки прокурора. Письмова прокурорська вказівка, вимоги до якої як до постанови — це скеровуючий хід розслідування і його результати доцільний, обґрунтований та вмотивований, законний процесуальний акт.

Дії також відносяться до предмета оскарження. Вони ґрунтуються на вимогах кримінального процесуального закону, проводяться для швидкого та повного розкриття кримінальних правопорушень і є активною поведінкою посадовця у здійсненні кримінального судочинства. Визначеність дій у КПК означають їх процесуальність. Такими являються, зокрема, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, слідчих розшукових дій. Оскарженню в такому разі підлягають незаконні, необґрунтовані дії. Це активна поведінка посадових осіб ОДР, прокурора, яка порушує конституційні права, свободи, законні інтереси людини, ускладнює доступ до правосуддя чи перешкоджає ефективності досудового розслідування та вирішенню завдань кримінального провадження.

Бездіяльність складовий елемент предмета оскарження визначається як

пасивна форма поведінки посадовця, утримання від обов'язкової, передбаченої нормативно дії з питань кримінального судочинства, не реагування або невиконання покладених на нього законом повноважень у кримінальному процесі. Вирізняють чисту – не виконання особою обов'язку та змішану бездіяльність, де конкретні обов'язки виконуються лише частково: не в повній мірі, не відповідним, не належним чином або з пропусшенням строку. Обов'язковою ознакою процесуальної бездіяльності, як предмета оскарження, є відсутність об'єктивних причин невиконання процесуальних дій, що з'ясовується в результаті перевірки. Бездіяльність уповноваженої особи слідчого, прокурора, слідчого судді завжди незаконна, сам її факт є порушення закону та усвідомлена. Це невиконання або неналежне виконання слідчим, прокурором, слідчого судді свого обов'язку, який полягає у діях або процесуальних рішеннях, які необхідно було вчинити або прийняти згідно КПК у визначений законом строк.

Предметом судового оскарження являється закритий, вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності ОДР, прокурора. Ст. 303 КПК визначає які рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора підлягають судовому оскарженню, виключний перелік.

- В межах досудового розслідування:

Рішення: «про закриття кримінального провадження; зупинення досудового провадження; відмову у клопотанні про проведення слідчих (негласних) розшукових дій, відмову у визнанні потерпілим; про зміну порядку досудового розслідування, а також рішення РДБ слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки» [2].

Бездіяльність: невнесення відомостей в Єдиний реєстр досудових розслідувань (далі ЄРДР) після надходження повідомлення чи заяви у скоєнні кримінального правопорушення; порушення вимог ст. 169 КПК, що полягає в неповерненні тимчасово вилученого майна; документів (ч. 1 ст. 150 КПК); не скасування прокурором арешту майна одночасно з винесенням постанови про закриття кримінального провадження; неприйняття у триденний строк рішення

за заявленим клопотанням (ч. 1 ст. 220 КПК), серед інших про ознайомлення з матеріалами провадження до його завершення (ст. 221 КПК) [2]. Однак не визначено у КПК про оскарження щодо зміни кваліфікації кримінального правопорушення слідчим, прокурором та бездіяльності прокурора у зв'язку з поданням протягом десяти днів скарги заявником, потерпілим у зв'язку із закриттям кримінального провадження (ч. 5 ст. 284 КПК) [2].

- В межах підготовчого провадження:

В суді можуть бути оскаржені: РДБ слідчого, прокурора при застосуванні заходів безпеки - особами, до яких такі законні заходи можуть бути застосовані та рішення слідчого, прокурора у не визнанні потерпілим - особою, яку не визнано потерпілою. За визначенням ч. ч. 2, 3 ст. 303 КПК інші рішення, дії, бездіяльність не підлягають оскарженню під час підготовчого провадження [2].

Вичерпний у КПК перелік рішень, дій чи бездіяльності судового оскарження порушує право особи на доступ до правосуддя, право доступу до суду. Такий, що не забезпечує право особи на суд з позиції принципу верховенства права в демократичному суспільстві. Ефективність права на доступ до суду обумовлюється чіткою практичною можливістю особи скажитися на діяння, які втручаються в її права [9, с. 16]. Слід зазначити, що ефективність залежить від швидкості реакції на порушення. Кримінальне судочинство має необхідність втручання держави у приватне життя людини для захисту прав, законних інтересів інших осіб, інтересів суспільства та держави. У деяких випадках настають моменти, як такі, що стають за межі кримінального провадження і обмежують права, інтереси інших осіб, не причетних до вчиненого злочину. Тому перевірка законності та обґрунтованості має бути оперативною. Так, ст. 303 КПК не зазначає оскарження затримання, здійснення обшуку або огляду в помешканні особи. Порушується ст. 13 Конвенції у разі прийняття рішення установою, державним органом, яке неможливо оскаржити або його оскарження є неефективним [10, с. 92]. Ефективність засобів захисту полягає у:

1. Доступність засобу захисту, запропонованого, реального, без обмежень;

2. Перспективність та результативність засобу захисту;
3. Адекватність засобу захисту, тобто адекватності у відновленому праві;
4. Достатність засобу захисту для здобуття потрібного результату;
5. Практичність і їх здійсненність;
6. Оперативність засобу захисту полягає у розумності строків;
7. Незалежність, неупередженість органів держави при використанні засобів захисту.

Таким чином, очікування з метою оскарження підготовчого провадження для поновлення порушених прав, свобод та законні інтереси особи під час досудового розслідування може виявитися неефективним і недоцільним. В свою чергу глава 27 КПК «Підготовче провадження», як самостійна стадія кримінального процесу, не передбачає повноважень суду у питанні розгляду скарг на РДБ ОДР, прокурора, як не властиві їй завдання. Вони передбачаються на досудовому провадженні (ч. 1 ст. 303 КПК) [2]. Саме відкритий перелік судового оскарження зможе забезпечити ефективність по захисту особи і відновленню її порушених прав, інтересів і свобод в розумні строки на стадії досудового розслідування.

Є незрозумілим відсутність вказівок на можливість судового оскарження затримання особи. В КПК така норма відсутня, але передбачено вимагати перевірку достатності, правомірності підстав для затримання (п. 6 ч. 3 ст. 42) [2]. Тобто процедура реалізації права вимагати перевірки обґрунтованості затримання відсутня, не забезпечена тим самим реалізація ч. 4 ст. 5 «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» 1950 р., відповідно до якої позбавлений свободи внаслідок арешту або перебуваючий під вартою, може ініціювати провадження, в ході якого суд має встановити законність затримання і прийняття рішення про звільнення, в разі незаконності затримання [11, с. 77].

Оскарження початку розслідування є передчасним, так як відсутні результати діяльності певного обсягу, а є лише джерело первинної інформації про кримінальне правопорушення (заява, повідомлення). Оскарження початку досудового розслідування свідчатиме про перешкоджання доступу до

правосуддя, інакше це припинення діяльності сторони обвинувачення по встановленню події кримінального правопорушення і особи, що його скоїла. Виконання цього обов'язку робить правосуддя, із його засадами змагальності і свободи в поданні доказів, доступнішим [12, с. 90].

Є очевидним, що предмет оскарження повинен мати межі. Нагальність обмеження зумовлена можливістю зловживань, пов'язаних з оскарженням будь-яких РДБ, що перешкоджатиме досягненню мети кримінального судочинства. В ролі таких обмежень виступає відповідність певним критеріям серед яких РДБ:

- 1) шкодять або можуть шкодити конституційним правам, свободам і інтересам людини;
- 2) перешкоджають доступу до правосуддя, суду;
- 3) перешкоджають ефективному здійсненню кримінального провадження.

Предмет судового оскарження необхідно змінити, розширити, доповнивши ст. 303 КПК, що оскарженню підлягають будь-які РДБ, що порушують (ймовірно порушують) конституційні права, свободи та інтереси людини, заважають ефективному здійсненню кримінального провадження чи доступу особи до правосуддя, суду.

Інша складова частина оскарження – недотримання розумних строків. Розумними визнаються строки об'єктивно необхідні для виконання процесуальних рішень, дій, критерії ч. 3 ст. 28 КПК, повністю відповідні практиці ЄСПЛ, зокрема поведінка учасників кримінального провадження, його складність, спосіб виконання ОДР, прокурором, судом своїх повноважень, якщо не порушується право особи на розумний строк [13, с. 88-89].

Недотримання розумних строків має оскаржуватись також слідчому судді. Причому не вважатиметься затягуванням розумних строків фактичний час на використання усіх форм оскарження;

Звичайно, що скаргник може лише припускати незаконність або необґрунтованість РДБ, саме вирішення цього здійснюватиметься при розгляді

скарги по суті в суді.

1.3 Суб'єкти оскарження в межах досудового розслідування

КПК (ч. 1 ст. 303) містить вичерпний перелік суб'єктів, що мають право оскарження конкретного РДБ ОДР, прокуратури. Суб'єкти оскарження: особа, що звернулася із сповіщенням про кримінальне правопорушення, фізична або юридична; потерпілий, представник чи законний його представник; представником юридичної особи, учасник провадження; володілець тимчасово вилученого майна; особа, на майно якої накладено арешт; підозрюваний, захисник чи законний його представник; особа, якій відмовлено у визнанні потерпілим; особа, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представник, законний представник чи захисник; особи-претенденти на заходи безпеки [2].

Ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 року визначає крім осіб, що є учасниками кримінального провадження, ще і їх членів сімей та близьких родичів, якщо протиправними діями на них здійснюється вплив, як суб'єктів оскарження [14], [10, с. 84].

Для визначення кола суб'єктів судового оскарження згідно ч. 1 ст. 220 КПК заявляти клопотання можуть сторона захисту потерпілого (представник, законний представник), представник юридичної особи, стосовно якої ведеться провадження [2]. Однак, наприклад, цивільний позивач має права та обов'язки, передбачені КПК для потерпілого, а цивільний відповідач – відповідно, для підозрюваного, обвинуваченого – у частині стосовній цивільного позову, тому відповідно, і ці суб'єкти, як і законний представник та представник цивільного позивача, представник цивільного відповідача, є суб'єктами подання клопотань, у тому числі і про проведення розшуково-слідчих, негласних розшуково-слідчих дій [11, с. 81]. Так, зазначені особи можуть бути суб'єктами оскарження згідно п. 7 ч. 1 ст. 303 КПК [2].

КПК обмежує коло осіб, наділених правом оскарження. Звуження права оскарження РДБ ОДР, прокуратури не відповідає основним положенням

Конституції України, обмежує конституційні права і свободи громадян, доступ до правосуддя, суду.

Тому в неконкретизованих випадках передбачається застосування норм Конституції, як норм прямої дії [15, с. 646].

Надійність захисту прав і свобод людини залежить від надання заінтересованим особам права оскарження окремих процесуальних дій (бездіяльності), рішень ОДР, прокуратури в межах досудового розслідування, так як незалежний суд найбільш надійний гарант прав особи зі сфери кримінального судочинства. Під судовим контролем досудове розслідування стає прозорішим, більш прогнозованим та законним.

Судовий контроль має забезпечити такий рівень законності, обґрунтованості і справедливості рішень прийнятих в процесі досудового провадження, який відповідав би європейським стандартам [16, с. 131]. Свобода оскарження означає подання скарги на процесуальні дії ОДР, прокуратури мають всі особи, які причетні до їх дій. Законотворець значно звузив коло осіб з правом оскарження, що обмежує права, свободи і законні інтереси людини і громадянина. Це суперечить Конституції України (ст. 55) в якій гарантується кожному судове оскарження РДБ державних владних органів, місцевого самоврядування та їх посадовців [1].

Так, законотворець не визначив право на оскарження таких суб'єктів як: свідок і його адвокат; спеціаліст; експерт, заставодавець, перекладач, понятий, особа, яку не визнано цивільним позивачем. Зокрема, бездіяльність при допиті свідка – не роз'яснення його прав; не надання йому адвоката; незаконні методи допиту; відмова викладання свідчень власноруч тощо. Не законні дії, бездіяльність можуть допускатися до спеціаліста, експерта, понятого, заставодавця. Загалом можуть порушуватися права і інших осіб в межах досудового провадження, наприклад, не правомірними діями при проведенні обшуку, огляду (за відсутності невідкладних випадків проведення у нічний час; без необхідності пошкодження майна; ненадання копії ухвали про дозвіл на огляд чи обшук, незабезпечення збереження майна під час обшуку відповідно до

ч. 4 ст. 236 КПК, безпідставна заборона лишити місце огляду згідно ч. 6 ст. 237 КПК) може бути завдано шкода особам, в приміщенні яких проводиться огляд чи обшук. Під час затримання, приводі можуть порушуватися права особи до якої ці заходи застосовуються, наприклад, необґрунтований примус. Це свідчить про необхідність нормативного збільшення кількості суб'єктів судового оскарження згідно ч. 1 ст. 303 КПК. Однією з прогалин кримінально-процесуального законодавства є не визначеність повноважень представника заявника по кримінальному провадженню згідно довіреності. Хоча ч. 1 ст. 59 Конституції України нормою прямої дії визначено право кожного на професійну правничу допомогу. В тому числі права свідка на правову допомогу при допиті у кримінальній діяльності і пояснень у державних органах [17].

До суб'єктів правничої допомоги в кримінальному судочинстві можуть належати особи без приватної зацікавленості в розгляді провадження, однак відбувається звуження їх конституційних прав в цьому процесі (заявник, свідок, заставодавець, особа, що мешкає в приміщенні, де відбувається обшук та ін.) [17, с. 8]. Не припустимість обмеження права на правничу допомогу зазначає Конституційний Суд України у рішенні № 1-23/2009 від 30.09.2009 року [18]. Право заявника аналогічне праву потерпілого: мати представника і в будь-який час кримінального провадження відмовитися від його послуг.

У ст. 3 КПК визначено учасників кримінального провадження, тобто його сторони з боку обвинувачення і з боку захисту [2].

Коло скажників потенційно більше за коло учасників кримінального провадження. Це не учасники кримінального провадження, але вони вступають у кримінальні процесуальні відносини, наприклад, поручитель (ст. 180 КПК), особа, в приміщенні якої проводиться обшук, або яка присутня при цьому (ст. 234, ст. 236 КПК), особа на майно якого накладається арешт (глава 17 КПК) та інше [2]. Під час кримінального процесу права та законні інтереси перелічених осіб можуть зазнати порушень, тому вони мають бути віднесені до суб'єктів оскарження [19].

Особа стає учасником кримінальних процесуальних правовідносин, коли

вона:

- 1) учасник провадження за кримінально-процесуальним законом;
- 2) суб'єкт певних процесуальних прав і обов'язків;
- 3) діє у кримінальному процесі відповідно до своїх прав, обов'язків;
- 4) вступає в процесуальні правовідносини, стає учасником.

В той же час надання права судового оскарження необмеженому колу осіб може призвести до надмірного завантаження слідчих суддів і недоцільних витрат процесуальних засобів.

До кола суб'єктів права скарги можуть бути включені учасники з частковим урегулюванням їх статусу, що по факту перебувають в положенні суб'єктів кримінально процесуальних відносин і тому може відбутися порушення або ущемлення їх прав та інтересів. А саме, заставодавець; поручитель; особа в приміщенні якого проводиться обшук або виїмка чи присутні при цьому; особа, на майно якого накладений арешт; особа, якій арештоване майно передано на зберігання; представники адміністрації організації, якій належить оглядають приміщення; законні представники допитуваного неповнолітнього; особи пред'являються для впізнання разом з впізнаваним» [20, с. 16]. Учасником правовідносин така особа стає з моменту подання скарги за умови, що їх конституційні права, свободи і інтереси порушені (ймовірно порушені) РДБ ОДР, прокуратурою, тобто наявністю двох критеріїв у кримінально-процесуальній діяльності, пов'язаних причинно-наслідковим зв'язком і характерних для становища, що потребує судового захисту. Судове оскарження дієвий інструмент забезпечення прав, свобод, інтересів, гарантованих особам в області кримінального судочинства, КПК, Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини та основних свобод, законодавчими та МПА. Доцільно було б доповнити ст. 303 КПК текстом: «учасник кримінальних процесуальних правовідносин, має право на судове оскарження РДБ ОДР, прокуратури, що порушують (ймовірно порушують) конституційні права, свободи та інтереси таких осіб, обмежують доступ до правосуддя, суду».

Процесуальний статус особи, яка звертається до суду із скаргою, як учасник судового контрольного провадження, потребує закріплення єдиного терміну (визначення) «скаржник». Термін «заявник» є не точним, так як не враховує якостей потерпілого або підозрюваного.

У главі третій КПК відсутнє згадування про іншу особу чиї законні інтереси, права і свободи обмежуються в досудовому розслідуванні, тобто особу, за клопотанням або скаргою якої здійснюється судове провадження, але не визначено в ст. 3 КПК. Ця прогалина у законодавстві надає можливість слідчим суддям у судовому засіданні роз'яснювати права та обов'язки такої особи на власний розсуд, оскільки не визначені права та обов'язки [21, с. 47].

З цією метою необхідно б було визначити права особи, що подала скаргу, тобто скаржника, а саме повідомлення про місце і час судового засідання, бути учасником судового засідання; заявляти відвід складу суду; ставити питання слідчому чи прокурору з приводу предмета судового розгляду; користуватися професійною правничою допомогою: мати захисника, представника, законного представника; пояснювати мовою, якою він володіє або з перекладачем; використовувати при поясненнях записи і документи; ознайомлюватися з матеріалами слідчого прокурора, що можуть надаватися в судовому засіданні; виступати в засіданні; знайомитися з технічним записом і журналом судового засідання; одержувати копію рішення суду і оскаржувати його; право відмовитися від скарги [21, с. 48].

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Оскарження є засобом і гарантією поновлення та збереження порушених прав, свобод і законних інтересів осіб, усуненню недоліків, окремий вид провадження.

Сутність оскарження – це діяльність у сфері кримінального судочинства, що поєднує подачу (надходження), прийом, реєстрацію і вирішення скарг по суті на правомірність закону, застосованого в конкретному кримінальному провадженні, на РДБ органу дізнання, слідчого, прокурора, слідчого судді в стадіях порушення кримінального провадження, забезпечення законності, порушення або ймовірно порушення прав, свобод та законних інтересів осіб кримінальним процесуальним РДБ посадових осіб кримінально-процесуального процесу.

Інститут оскарження в кримінальному процесі визначається як сукупність норм права, систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих за своїм змістом нормативних актів (частин нормативного акту), які регулюють вид одно-порядкових внутрішньо узгоджених суспільних відносин, що об'єднують норми, становлять частину кримінально-процесуального права, регулюють процедуру реалізації особою права на оскарження для захисту своїх порушених (ймовірно порушених) прав, свобод та законних інтересів, в межах досудового розслідування для отримання законного і обґрунтованого рішення.

Обов'язковим елементом інституту оскарження є скарга. Скарга на РДБ ОДР, прокурора, ухвалу слідчого судді це визначена законом форма звернення особи фізичної чи юридичної до прокуратури, суду, з приводу порушених (ймовірно порушених) прав, свобод і законних інтересів осіб з вимогою відновлення порушених прав або усунення, попередження чи не допущення порушень. Визначено основні складові елементи оскарження рішення, дії або бездіяльність. Закріплений на законодавчому рівні вичерпний перелік РДБ, які підлягають оскарженню порушує право на доступ до правосуддя. Пропонується визначити законодавчо скаржника, як суб'єкта кримінального провадження і закріпити його процесуальний статус.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ОСКАРЖЕННЯ ОКРЕМИХ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ ТА СЛІДЧОГО СУДДІ В МЕЖАХ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

2.1 Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування

На стадії досудового провадження ОДР під процесуальним керівництвом прокурора проводять розслідування кримінальних правопорушень. Порядок реалізації права на оскарження РДБ під час досудового розслідування передбачено ст. 304 КПК України. Гарантія свободи оскарження полягає в поданні скарги на рідній мові, безоплатності подання, але при тому дотриманні вимог, зазначених у ст. ст. 396, 427 КПК [2].

Під час кримінального провадження РДБ слідчого можуть бути оскаржені до керівника ОДР або окремі РДБ до слідчого судді (ст. 303 КПК) в процесі досудового розслідування. А також будь-які рішення слідчого, ОДР до суду в процесі підготовчого провадження і судового розгляду, ст. ст. 314-316 КПК. Можливе оскарження в даному випадку і до прокурора, що здійснює або контролює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні або прокурора вищого рівня. Особливо коли РДБ не можуть бути оскаржені до слідчого судді (лише до суду під час підготовчого провадження). Слід зазначити, що оскарження в судовому порядку під час досудового розслідування є найбільш ефективним засобом правового захисту.

Оскарження недотримання слідчим, ОДР розумних строків на підставі норм КПК здійснюється виключно до прокурора вищого рівня і лише підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим або їхніми захисниками, представниками, законними представниками. Скарга має бути розглянута у триденний строк з часу її подання.

На стадії досудового розслідування не допускається оскарження учасниками кримінального провадження в судовому порядку РДБ ОДР, слідчого, за винятком визначених законом до слідчого судді. Цього вимагає

ефективність розслідування та необхідність зменшення епізодів зловживання правом на оскарження. За законом слідчому судді на досудовому провадженні можуть бути оскаржені наступні РДБ ОДР, слідчого:

1) бездіяльність, що полягає у:

- невнесенні до ЄРДР в 24-годинний строк після сповіщення відомостей про кримінальне правопорушення [22];
- неповерненні згідно ст. 169 КПК тимчасово вилученого майна;
- нездійсненні ними будь-яких процесуальних дій, які вони зобов'язані вчинити у визначений законом строк;

2) рішення про:

- зупинення досудового слідства;
- закриття кримінального провадження;
- відмову визнати потерпілим;
- відмову у задоволенні клопотання про проведення розшукових слідчих (негласних) дій;
- зміну порядку розслідування і продовження його згідно з правилами провадження стосовно примусових заходів медичного характеру;

3) РДБ при застосуванні заходів безпеки.

Скарги на інші РДБ ОДР, слідчого не розглядаються під час досудового розслідування, а можуть розглядатися під час підготовчого провадження суду, в тому числі щодо відмови у визнанні особи потерпілою та вжиття заходів по безпеці (ч. ч. 2, 3 ст. 303 КПК). В підготовчому судовому засіданні можуть оскаржуватись РДБ зазначені в п. п. 5, 6 ч. 1 ст. 303 КПК.

Заборону оскаржувати інші РДБ слідчого, прокурора в межах досудового розслідування (ч. 2 ст. 303 КПК) варто інтерпретувати у світлі ч. 4 ст. 21 КПК (згідно якої виконання кримінального провадження не перешкода до інших засобів правового захисту, якщо порушено права, свободи, інтереси цієї особи, що гарантуються Конституцією України та ратифікованими міжнародними договорами) і ст. 13 «Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» 1950 року теж, яка окреслює право на ефективний

спосіб правового захисту гарантований Конвенцією.

Скарги необхідно направляти слідчому судді місцевого суду, у межах юрисдикції якого знаходиться ОДР. КПК зазначає строки подання скарги на РДБ ОДР, слідчого, передбачені ч. 1 ст. 303 цього Кодексу – десятиденний строк з часу скоєння ОДР, слідчим, неправомірних (ймовірно неправомірних) дій, бездіяльності або прийняття рішення (постанови), ст. 395 КПК (за відсутності особи, що оскаржує – з дня отримання нею копії ухвали). Строк подання скарги на письмові рішення починає відлік з дня отримання їх копій. Дуже важливо зберігати конверт з штемпелем дати надходження листа, якщо постанова надійшла засобами поштового зв'язку, а також рекомендоване повідомлення про вручення поштового відправлення для рекомендованих листів. Саме з датою на штемпелі починається відлік строку. При втраті, псуванні: відлік з дати реєстрації відповіді ОДР, на що необхідно акцентувати увагу, інакше строк може розпочати відлік з моменту складання постанови. Внаслідок чого термін оскарження може бути пропущеним, причому без поважних причин. Поставити штампель безпосередньо у відділенні поштового зв'язку майже завжди буває проблематичним. До скарги слід додавати фото- або ксерокопію сторін (титульної та зворотної) поштового відправлення (конверта).

При оскарженні бездіяльності початок строку рахується із дня, що настає після крайнього дня відведеного для вчинення відповідної дії КПК. Не врегульованим лишаються не відповідності. Так, наприклад, особа пропускає строк на оскарження бездіяльності, коли дізналася про таку бездіяльність більш, ніж через десятиденний строк. Також у випадку, якщо законом не визначено строк для вчинення тієї чи іншої дії. У зв'язку з чим необхідно законодавчо передбачити, що обрахування строків оскарження бездіяльності розпочинається з моменту коли особа довідалась або могла довідатись про таку бездіяльність, а не з моменту не вчинення дії ОДР, прокурором, слідчим суддею, яку зобов'язані були вчинити відповідно до кримінального процесуального законодавства.

Скарга повинна розглядатися слідчим суддею не пізніше 72 годин з моменту надходження, про закриття кримінального провадження, у 5-денний

строк. Скарги цього виду розглядаються за обов'язкової присутності скаржника, чи його захисника, представника, слідчого або прокурора, РДБ яких оскаржується. Але неприсутність слідчого і прокурора не заваджує розгляду скарги. Скарга має містити необхідну інформацію задля того, щоб вона не була визнана безпредметною [3]. Серед іншого скаржник має обґрунтувати в чому полягає порушення прав і інтересів особи, яким процесуальним компетентним органом (посадовою особою). Інакше можлива відмова слідчим суддею у відкритті провадження по розгляду скарги, що не позбавляє права повторного звернення до суду із-за нововиявлених доказових фактів, що в достатній мірі обґрунтовують порушення прав та законних інтересів особи [23, с. 2].

Ч. 2 ст. 304 визначено випадки, коли скарга не підлягає розгляду, а матеріали повертаються скаржнику, а саме:

- 1) скаргу подала не належна особа;
- 2) скарга не розглядається не належним судом;
- 3) пропущений строк подання скарги визначений ч. 1 ст. 304, і скаржник не клопоче про поновлення строку або по заяві слідчий суддя не знаходить підґрунтя його поновлення.

В такому випадку слідчий суддя зобов'язаний роз'яснити скаржнику, що РДБ не зазначені у ч. 1 ст. 303 КПК, стати можуть до розгляду на підготовчому провадженні у суді відповідно до ст. ст. 314-316 КПК [2].

Ухвала про повернення скарги або відмову відкриття провадження підлягає оскарженню в апеляційному порядку. Повернення скарги не ліквідує право повторного звернення до слідчого судді, суду [2].

Наслідки подання скарги на РДБ ОДР наступні:

1. Подання скарги не зупиняє виконання рішення, дію ОДР, слідчого;
2. ОДР, слідчий, прокурор самостійно скасовують рішення, зазначені в п. п. 1, 2, 5, 6 ч. 1 ст. 1 303 КПК, припиняють оскаржувані дію або бездіяльність, що має наслідком закриття провадження по скарзі. Прокурор правомочний скасовувати рішення, передбачене п. 3 ч. 1 ст. 303 КПК і оскаржується згідно ч. 5 ст. 284 КПК, також має наслідком закриття провадження [2].

Ухвала слідчого судді по скарзі апеляційно не оскаржується за винятком ухвали на постанову про закриття кримінального провадження. Тому скаржнику необхідно бути дуже обачливим при поданні доказів для аргументації своєї позиції під час розгляду скарги слідчим суддею.

Розглянемо особливості реалізації права на оскарження затримання особи до суду. Оскарженню згідно закону підлягає затримання особи і відсутність забезпечення дотримання прав (ч. 5 ст. 29 Конституції України, ч. ч. 1, 2, 3 ст. 206 КПК). Оскарження незаконності затримання може здійснюватися будь-коли після затримання особи. Скарга подається не лише затриманим, її захисником або законний представником, але й будь-ким, кому став відомий факт незаконного затримання. Ця інформація доводиться до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого тримається під вартою затримана особа. Затриманого відразу доставляють до зазначеного слідчого судді. Коли службова особа або орган державної влади, під вартою яких перебуває затриманий, не нададуть у судовому засіданні слідчому судді рішення суду, яке набрало законної сили чи не аргументують правомірність наявних підстав для позбавлення свободи, слідчий суддя повинен терміново звільнити затриманого з-під варти. Слідчий суддя має розглянути скаргу на незаконність затримання невідкладно після її надходження до суду.

2.2 Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора

Оскарження РДБ прокурора у кримінальному провадженні можливе до:

1. Прокурора вищого рівня;
2. До слідчого судді або до суду (під час підготовчого провадження і судового розгляду);
3. До суду вищого рівня у разі не згоди з рішенням суду першої інстанції (апеляційне оскарження ухвал слідчого судді).

Чинним законодавством передбачається оскарження прокурору таких дій:

- прокурору – процесуальному керівнику у кримінальному провадженні;
- постанову слідчого про закриття кримінального провадження на протязі

десятиденного строку від часу отримання потерпілим, заявником, копії постанови (ч. 5 ст. 284 КПК). Можливість подальшого оскарження цього рішення прокурору вищого рівня КПК не передбачено;

- прокурору вищого рівня відповідно до ст. 308 КПК оскаржуються недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування. Під поняттям прокурор вищого рівня слід розуміти посадових осіб органів прокуратури, які є безпосередніми керівниками прокурора, що здійснює процесуальне керівництво.

Розумні строки не мають перевищувати визначені КПК строки реалізації процесуальних рішень та дій. Встановлено для розгляду скарги триденний строк за результатом приймається одне із рішень:

1) про задоволення скарги з встановленням прокурором вищого рівня обов'язкових строків реалізації конкретних процесуальних рішень ОДР, слідчому, прокурору;

2) визначено, що розумні строки не було порушено, а тому відмовлено в задоволенні скарги.

- до прокуратури вищого рівня – оскарження слідчими РДБ прокурора, що прийняті або вчинені у відповідному досудовому провадженні.

Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора до слідчого судді або до суду аналогічний розглянутому в підрозділі 2.1 кваліфікаційної

роботи щодо оскарження РДБ ОДР, слідчого. Апеляційне оскарження в об'ємі завдання кваліфікаційної роботи розглянуто в підрозділі 2.3 даної роботи.

Зупинимося на порядку оскарження слідчим РДБ прокурора.

КПК визначає, що слідчий зобов'язаний виконувати вказівки та письмові доручення прокурора. Невиконання слідчим доручень та правомірних вказівок прокурора має наслідком законом передбачену відповідальність (ч. 4 ст. 40 КПК). А відповідно до ст. 311 КПК під час досудового розслідування слідчий має право оскаржувати будь-які РДБ прокурора у належному досудовому провадженні, крім визначених у КПК випадках. На перший погляд тут виникає суперечність. А насправді ні, так як за правилом ч. 3 ст. 312 КПК оскарження слідчим РДБ прокурора не зупиняє їх виконання або вплив. Вказівки та доручення є процесуальними рішеннями прокурора, тому вони теж можуть бути оскаржені слідчим [15, с. 601]. Перелік РДБ прокурора в КПК не визначено.

Порядок оскарження слідчим РДБ прокурора, передбачений ст. 311-313 КПК. Слідчий письмово протягом трьох днів скаржиться до вищого рівня прокуратури відносно прокуратури, на посаді якої перебуває прокурор, чиї РДБ оскаржуються. Рішення посадовця прокуратури вищого рівня остаточне, як таке, що не оскаржується в суді, посадовим (службовим) особам органів державної влади чи в її органах (ст. ст. 312–313 КПК). В скарзі обов'язково має зазначатись в чому полягає незаконність або необґрунтованість РДБ. Закон не забороняє слідчому клопотати в скарзі щодо зупинення реалізації оскаржуваних РДБ прокурора до вирішення питання по суті [15, с. 663].

КПК виконання всіх без винятку вказівок прокурора зробив обов'язковим для слідчого та не передбачає випадків зупинення виконання оскаржуваних РДБ. Слід зазначити, якщо вказівка прокурора не відповідає законодавству, внаслідок її виконання порушуватимуться права, законні інтереси особи, настає право слідчому не виконувати її, а одразу оскаржити. Заміна прокурора на іншого є не обов'язком, а правом прокурора вищого рівня. Прийняття незаконного рішення, вчинення незаконної дії чи бездіяльності у конкретному кримінальному провадженні, як вбачається згідно з Законом України «Про прокуратуру», не

являється підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Право на оскарження РДБ прокурора у слідчого виникає з часу прийняття рішення, скоєння дії чи бездіяльності. Але момент вчинення неправомірності і фактичне отримання процесуального документа, що підлягатиме оскарженню або коли про нього стало відомо скаржнику можуть не співпадати. Варто було б передбачити в законодавстві, що трьох денний термін письмового подання скарги розпочинається з часу, коли слідчий отримав письмове оскаржуване рішення або йому стало відомо про вчинення оскаржуваної дії чи бездіяльності [21, с.83]. Згідно ч. 2 ст. 312 КПК суб'єктом прийняття рішення за скаргою слідчого на РДБ прокурора є керівник органу прокуратури вищого рівня [2].

По результатам розгляду скарги:

- 1) рішення прокурора залишається чинним, вчинені дії, бездіяльність визнаються законними;
- 2) рішення змінюється в частині;
- 3) рішення скасовується та приймається нове рішення; вчинені дії, бездіяльність визнаються незаконними, зобов'язання вчинити іншу дію.

Відмова прокурора у випадках передбачених КПК є також процесуальною дією.

Вирішення необхідності подання клопотання слідчого, у разі відмови прокурором нижчого рівня, керівником ОДР є фактично обмеженням процесуальної самостійності слідчого. Обмеження в оскарженні є обмеженням гарантій забезпечення процесуальної самостійності слідчого. Така скарга має розглядатися в порядку ст. ст. 312-313 КПК. За нинішнього КПК процесуальна самостійність слідчого стала мінімально можливою.

2.3 Порядок оскарження ухвал слідчого судді

Термін «апеляція» походить від латинських слів *appellare* – викликати (до суду), звертатися, *appellation* – звернення, тобто це оскарження рішень суду до суду вищої інстанції (апеляційного суду), що має право переглянути справу [25, с. 127-129]. Апеляція це оскарження ухвали, постанови нижчої судової інстанції перед вищою. В чинному КПК визначення апеляції не передбачається. КПК в ст. 310 закріпив процедуру оскарження ухвал слідчого судді. Вказується на апеляційний порядок оскарження ухвал слідчого судді в досудовому провадженні, що передбачається главою 31 КПК України [2].

Предметом апеляційного оскарження в досудовому провадженні є визначення ухвал слідчого судді в ч. 1, 2 ст. 309. Окрім них можуть оскаржуватися ухвали, постановлені за ч. 2 ст. 117 (поновлення або відмова в поновлюванні процесуальних строків), ч. 7 ст. 583 (застосування або відмова у застосуванні тимчасового арешту), ч. 9 ст. 584 (застосування або відмова в застосуванні екстрадиційного арешту), ч. 6 ст. 591 КПК (задоволення або залишення без задоволення скарги на екстрадицію особи).

Групи ухвал слідчого судді, що оскаржуються в апеляції згідно КПК:

1) з приводу РДБ слідчого, прокурора про:

- закриття провадження кримінального (ч. 3 ст. 307);
- повернення скарги (ч. 6 ст. 304);
- відмову у відкритті провадження за скаргою (ч. 6 ст. 304).

2) в порядку судового контролю в кримінальному провадженні про:

- відмову надавати дозвіл про затримання (ч. 5 ст. 190);
- застосування запобіжного заходу чи відмову в його застосуванні (ст. 181, ст. 183);
- подовження терміну тримання під вартою чи відмову подовження (ст. 199);
- подовження терміну домашнього арешту чи відмову подовження (ст. 181);
- поміщення в дитячий приймальник-розподільник чи відмову у поміщенні (ст. 499);

- подовження терміну тримання в дитячому приймальнику-розподільнику чи відмову в подовженні (ст. 499);
- направлення в медичний заклад на психіатричну експертизу чи відмова у направленні (ст. 509);
- арешт майна чи відмова в такому (ст. 173);
- тимчасовий доступ до документів щодо підприємницької діяльності (ст. 163);
- відсторонення від посади або відмову у відстороненні (ст. 154);
- поновлення чи відмова поновлювати процесуальний строк (ч. 2 ст. 117);
- застосування або відмова застосування тимчасового арешту (ч. 7 ст. 583);
- застосування або відмова застосуванні екстрадиційного арешту (ч. 9 ст. 584);
- задоволення або залишення без задоволення скарги про екстрадицію (ч. 6 ст. 591 КПК).

Інші ухвали слідчого судді не підлягають оскарженню. А заперечення можуть подаватися в межах підготовчого судового провадження.

В главі 26 КПК в даному випадку не визначено перелік осіб, що мають право оскаржувати в апеляції ухвали слідчого судді. Тут варто застосовувати ст. 393 КПК, враховуючи відношення прийнятої ухвали до прав, інтересів і свобод скажника [26].

Апеляційна скарга це звернення з клопотанням про перегляд та перевірку, виправлення можливих помилок, законності і обґрунтованості з метою забезпечення однакового і правильного підходу в застосуванні норм права, що має контрольний та превентивний характер. Це самостійна стадія кримінального процесу, де суд на підставі апеляційної скарги перевіряє обґрунтованість і законність ухвал слідчого судді, вироків і ухвал суду першої інстанції згідно КПК (ст. 395 КПК) [27, с. 350].

На практиці в апеляційних судах існують певні правила допуску апеляційних скарг на ухвалу слідчого судді, а також підлягає з'ясовуванню суддею-доповідачем:

- можливість оскарження ухвали в апеляційному порядку чи не оскаржене з підстав ст. 394 КПК;
- наявність у особи права на оскарження і на її подання;
- своєчасність оскарження, в разі недотримання строку чи порушується питання про поновлення строку;
- відповідність встановленим вимогам апеляційної скарги;
- правильність обраного суду.

Застосовується порядок передбачений ст. 422 і п. п. 2, 3, 4 ч. 4 ст. 399 КПК. Це підтверджується обґрунтування мотивувальної частини Постанови Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 18.11.2019 р. у справі № 686/24639/17 [28]. На стадії вирішення питання про призначення судового розгляду доповідач приймає одне з таких рішень:

а) призначити судовий розгляд апеляційної скарги, витребувати матеріали із суду першої інстанції згідно з ч. ч. 1, 2 ст. 110, поєднуючи з ч. 1 ст. 422 КПК, за відсутні підстав для її повернення (п. п. 2-4 ч. 3 ст. 399 КПК) чи відмови у відкритті провадження (ч. 4 ст. 399 КПК);

б) відмовити у відкритті провадження, якщо скарга не підлягає оскарженню (ч. 4 ст. 399 КПК);

в) повернути апеляційну скаргу скаржнику, якщо:

- 1) вона подана особою, що не має права скаргу подавати,
- 2) скарга не підлягає розгляду в цьому апеляційному суді;
- 3) закінчився строк подання апеляції і скаржник не порушує питання про поновлення строку (п. 2-4 ч. 3 ст. 399 КПК).

Доречно зазначити, що ст. 398 КПК не регулюються дії судді-доповідача на ухвалу слідчого судді. У зв'язку з чим проблематичним є прийняття рішення, коли скарга на ухвалу слідчого судді не містить усієї обов'язкової інформації. Згідно ч. 1 ст. 399 КПК лишити апеляційну скаргу без руху доповідач не має права, так як залишити без руху скаргу на вирок або ухвалу суду першої інстанції можливо, а щодо ухвали слідчого судді нічого не зазначено. Цю позицію дотримується і Об'єднана палата Касаційного кримінального суду

Верховного Суду в Постанові від 18.11.2019 р. у справі № 686/24639/17 [28].

Згідно ч. 3 ст. 407 КПК за результатами розгляду суд залишає ухвалу без змін або скасовує ухвалу та постановляє нову. Апеляційний суд призначити знову розгляд судом першої інстанції не має права. Це зумовлюється необхідністю оперативності апеляційного розгляду. Необхідність забезпечення оперативності проведення досудового розслідування зумовлює рішення апеляційного суду бути остаточними і не підлягати оскарженню. І тут є особливості.

По-перше спрощений процесуальний порядок подачі апеляційної скарги безпосередньо до апеляційного суду (ст. 395 КПК ч. 1), що забезпечить ефективність реалізації права на судовий захист та оперативність розгляду апеляційної скарги під час досудового розслідування. Виключить можливість перешкод для надсилання у апеляційну інстанцію.

По-друге скорочений строк апеляційного оскарження, тобто протягом 5 днів для апеляційного оскарження ухвали слідчого судді з дня її оголошення, для особи, що перебуває під вартою, – з часу вручення копії рішення суду; для особи без виклику якого постановлялася ухвала - з дня отримання копії судового рішення (ч. 2, 3 ст. 395 КПК). Призначено скорочений строк розгляду апеляції – не пізніше 3 днів після отримання апеляційною інстанцією (ч. 2 ст. 422 КПК) [29]. Не пізніше наступного дня апеляційна скарга передається судді-доповідачу (ст. 398 КПК), який невідкладно витребує з суду першої інстанції матеріали провадження, не пізніше як за день повідомляє скаржника, прокурора, заінтересованих осіб про місце, дату і час апеляційного розгляду, а в триденний термін здійснює перевірку скарги вимогам ст. 396 і відсутності перешкод ухвалою відкриває апеляційне провадження. Момент отримання апеляційної скарги суддею-доповідачем є початком апеляційного провадження.

Не пізніше як за день до судового засідання не завжди можливо поінформувати заінтересованих осіб про місце, дату і час розгляду апеляційної скарги, оскільки від скаржника прямо залежить зазначення контактних даних, про що від нього самого, нормативно не вимагається. Тому дотриматися

визначених термінів буває складно, часто унеможлиблює розгляд апеляційної скарги в строки, визначені ч. 2 ст. 422 КПК. Адже разом із такими вимогами, судові провадження повинні здійснюватися з дотриманням у тому числі таких загальних засад, як право на доступ до правосуддя й на оскарження процесуальних рішень, що передбачено п. п. 14, 17 ч. 1 ст. 7, ч. 3 ст. 21, ст. 24 КПК. Протягом десяти днів після відкриття провадження за скаргою на ухвалу слідчого судді суддя-доповідач (ст. 401 КПК) учасникам судового провадження надсилає копії ухвали про його відкриття разом з копіями апеляційних скарг, визначає строк подання заперечень на скаргу та інформує про їхні обов'язки, права. Також пропонує подати нові докази, на які існують посилання або за клопотанням скаржника витребує їх. Щодо інших клопотань в тому числі стосовно запобіжного заходу – вирішує їх і інші необхідні питання апеляційного розгляду.

По-третє особливістю є спрощений порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді.

По-четверте подання апеляційної скарги відповідно до ч. 2 ст. 400 КПК спиняє набрання чинності, але не припиняє її виконання, крім випадку визначено ст. 591 КПК, рішення про видачу особи (екстрадицію), що може оскаржуватись слідчому судді цією особою, або її захисником, законним представником. В даному випадку ухвалу слідчого судді може оскаржувати в апеляційному порядку прокурор, скаржник, його захисник або законний представник. Тоді вже зупиняється набрання зазначеною ухвалою законної сили та її виконання.

По-п'яте в ч. 3 ст. 407 КПК відсутня конкретизація постановлення колегією суддів ухвали апеляційного суду коли скасована ухвала слідчого судді суду першої інстанції і призначення там нового судового розгляду. Повернення скарги до слідчого судді першої інстанції допускає відмову у відкритті провадження за ч. 2 або ч. 4 ст. 304, що позбавляє можливості оскарження, так як вже постановлені ухвали апеляційного суду оскарженню не підлягають.

Потребує удосконалення питання виклику на судовий розгляд

заінтересованих осіб, що зумовлено втручанням держави у приватне життя. Тому заочне вирішення справи мало б бути не припустимим, за виключенням випадків невідкладності перегляду, наприклад, щодо взяття під варту. У КПК не конкретизовано обов'язковість присутності учасників кримінального провадження при апеляційному розгляді скарги на ухвалу слідчого судді під час судового розслідування. Лише зазначено, що в разі не прибуття таких учасників участь яких є обов'язковою за КПК або рішенням апеляційного суду, розгляд відкладається (ч. 4 ст. 405 КПК). Обвинувачений обов'язково викликається, коли порушується питання про погіршення його становища та за визначенням суду (ч. 4 ст. 401 КПК).

Згідно ст. 409 КПК судові рішення змінюється або скасовується апеляційним судом у разі неповноти судового розгляду; невідповідності судових висновків реальним обставинам кримінального провадження; суттєве порушення норм кримінального процесуального законодавства; неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність.

Оскаржуючи у кримінальному провадженні проміжні і остаточні рішення, скажник має бути переконаний, тобто законодавчо захищений від того, що подання скарги не призведе для нього до негативних наслідків.

Слід зазначити, що лише прокурор може оскаржити ухвалу апеляційного суду за результатами розгляду скарги на ухвалу слідчого судді в касаційному порядку із-за не коректного використання судом норм міжнародних договорів, ратифікованих Україною, коли анулювання рішення про видачу (екстрадицію) стало перешкодою в продовженні провадження стосовно особи, видача якої витребувалась іншою державою (ч. 7 ст. 591 КПК).

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

В межах досудового слідства учасники кримінального провадження не зможуть оскаржувати в суді будь-які РДБ ОДР, слідчого. Така необхідність викликана потребою ефективності у розслідуванні кримінальних правопорушень і попередження зловживання можливістю оскарження.

Скарги по РДБ ОДР, слідчого, не визначені ч. 1 ст. 303 КПК в досудовому провадженні не є предметом розгляду, а можуть розглядатися на етапі підготовчого судового провадження.

Оскарження РДБ прокурора у кримінальному провадженні можливе до прокурора вищого рівня, до слідчого судді або до суду (під час підготовчого провадження і судового розгляду), до суду вищого рівня у разі не згоди з рішенням суду першої інстанції (апеляційне оскарження ухвал слідчого судді).

Апеляційна скарга на ухвалу слідчого судді першої інстанції у кримінальному провадженні це звернення з клопотанням про перегляд та перевірку, виправлення можливих помилок, законності і обґрунтованості з метою забезпечення однакового і правильного підходу в застосуванні норм права, що має контрольний та превентивний характер. Це самостійна стадія кримінального процесу, де суд на підставі апеляційної скарги перевіряє обґрунтованість і законність ухвал слідчого судді.

Оскаржуючи у кримінальному провадженні проміжні і остаточні рішення, особі, що подає апеляційну скаргу має бути гарантовано, що подання скарги не призведе для нього до негативних наслідків.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота теоретично узагальнює і вирішує заплановані завдання щодо оскарження РДБ під час досудового розслідування ОДР, прокурора, слідчого судді, як окремого виду провадження. Проведене дослідження надало можливість узагальнити висновки та пропозиції, що характеризують інститут оскарження в кримінальному процесі.

Досягнуто мету дослідження, яка полягала у визначенні теоретико-правових та процесуальних особливостей інституту оскарження РДБ ОДР, прокуратури, суду, визначено шляхи вдосконалення правових регулювання та застосування, основні завдання дослідження виконано.

Надана загальна характеристика інституту оскарження в кримінальному процесі. Визначено його сутність, поняття, значення, реалізацію як діяльність у сфері кримінального судочинства, що поєднує подачу (надходження), прийом, реєстрацію і вирішення скарг на правомірність закону, застосованого в конкретному кримінальному провадженні, на РДБ ОДР, прокурора, ухвалах слідчого судді в стадії кримінального провадження, забезпечення законності, порушення або ймовірне порушення прав, свобод та законних інтересів осіб кримінальною процесуальною дією, рішенням чи бездіяльністю компетентних процесуальних посадових осіб.

Визначено поняття «рішення», «дія», «бездіяльність» слідчого, прокурора, слідчого судді.

З'ясовано, що предметом судового оскарження – є відхилення від нормативно закріпленого переліку дій, а також незаконних, необґрунтованих рішень, дій чи бездіяльності (реально чи ймовірно), що порушують права, свободи і законні інтереси учасників кримінальному процесу, здатні завдати шкоди конституційним правам, свободам учасників кримінального судочинства, утруднити доступ до правосуддя або перешкоджати ефективному здійсненню досудового розслідування чи ускладнити його і які можна оскаржити до суду. Надана характеристика предмету судового оскарження.

Визначено перелік суб'єктів судового оскарження, їх процесуальний

статус. Обґрунтовується необхідність у визначенні процесуального статусу скаржника, як особи, що звернулася зі скаргою на стадії досудового провадження та конкретизації, розширення його процесуальних прав.

Встановлено порядок подання скарги до суду. Визначено суттєві ознаки скарги. Зазначена у зв'язку не довготривалими строками вирішення скарги нагальна потреба законодавчого закріплення питання по розгляду скарги за відсутності скаржника. Охарактеризовано порядок оскарження РДБ ОДР, слідчого, прокурора. Процедура оскарження РДБ до прокурора.

З'ясовані особливості повноважень апеляційної інстанції щодо розгляду скарги на ухвалу слідчого судді, а також процедуру розгляду та вирішення скарги судом. Рішення, що їх постановляє апеляційний суд по закінченню розгляду апеляційної скарги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.11.2020).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 30.11.2020).
3. Лоевський О.М. Інститут оскарження в межах досудового розслідування. *Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки*. Матеріали міжнар. наук-практ. конф., Харків, 18-19 вересня 2020. С.73-76.
4. Рабінович П. Основні права людини: поняття, класифікація, тенденції / П. Рабінович // Український часопис прав людини. 1995. №1. С.14 – 22.
5. Вознюк В. Оскарження дій органів досудового слідства. *Юридичний вісник України*. 2002. 23-29 березня. С.7.
6. Лоевський О.М. Скарга як документ ініціювання судово-контрольного провадження. *Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи*. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 18-19 вересня 2020. С.45-48.
7. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf (дата звернення: 06.11.2020).
8. Федова Г.В. Оскарження дій та рішень міліції як органу дізнання: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 228 с.
9. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шестопалова проти України» (заява №55339/07) від 21.12.2017 року Страсбург. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c61#Text (дата звернення: 02.12.2020).
10. Пашук Т. І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. 195 с. 125.
 11. Пшенічко С. О. Повноваження слідчого судді з розгляду та вирішення скарг у досудовому провадженні: дис. ... канд. юр. наук. Одеса, 2014. 200 с.
 12. Лобойко, Л. М. Оскарження початку досудового розслідування: щодо потреби законодавчої регламентації. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. Харків: Право, 2014. Вип. 28. С. 89-98.
 13. Комарницька О.Б. Щодо недотримання розумних строків у кримінальному провадженні під час досудового розслідування. Часопис цивільного і кримінального судочинства №4 (19). URL: file:///C:/Users/%D0%A1ompaq/Downloads/Chcks_2014_4_8.pdf (дата звернення: 20.11.2020).
 14. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 р. № 3782-ХІІ. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 03.12.2020).
 15. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.
 16. Малярєнко В.Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: монографія. Київ: Юрінком Інтер. 2005. 512 с.
 17. Омельченко Т.В. Конституційне право особи на правову допомогу і його реалізація на досудових стадіях кримінального процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 19 с.
 18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя І. В. щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України (справа про право на правову

- допомогу) від 30 вересня 2009 року. Справа N 1-23/2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09#Text> (дата звернення: 21.09.2020).
19. Постанова Верховного Суду у справі № 654/1820/18 від 15.10.2020 р. URL: <http://od.reyestr.court.gov.ua/files/46/270e281841af85914403d91fe29616f4.rtf> (дата звернення: 04.12.2020).
20. Артамонов А.Н. Обжалование действий и решений органов расследования в досудебных стадиях российского уголовного процесса: дис. ...канд. юрид. наук. Омск, 2003. 215 с.
21. Шаренко С. Л. Проблемні питання розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2013. № 5. С. 44-50.
22. Лоевський О.М. Оскарження бездіяльності органу досудового розслідування, яка полягає у невнесенні відомостей до ЄРДР. *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі*. Матеріали міжнар.наук.-практ. конф. Житомир, ЖНАЕУ, 19 березня 2020. С. 215-218.
23. Гловюк І. В. Судовий контроль порушення кримінальної справи: актуальні питання. Часопис Академії адвок. України. 2009. Т. 2. №. 3 (4). С. 1-10.
24. Геселев О. Процесуальний статус та повноваження прокурора за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. Слово Національної школи суддів України. 2012. № 1. С. 78-92.
25. Юридична енциклопедія : в 6 т. /ред. кол. Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2002. Т. 4. 2002. 720 с. URL: <http://cyclor.com.ua/content/view/1226/58/1/11/#24129> (дата звернення: 01.12.2020).
26. Мультимедійний навчальний посібник «Кримінальний процес» Національної академії внутрішніх справ, 2016 р. URL:

- https://arm.naiu.kiev.ua/books/public_html/info/home.html (дата звернення: 04.12.2020).
27. Коваленко Є. Г., Малярєнко В. Т. Кримінальний процес України: підручник 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 712 с.
28. Постанова Верховного Суду від 18.11.2019 р. у справі № 686/24639/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85966650> (дата звернення: 30.11.2020).
29. Кримінальний процес: підручник/ за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2013. 365 с.
30. Казюбра М. І. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри: Ваіте. 2015. 392 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/f/283756.pdf> (дата звернення: 05.11.2020).
31. Камчатна Д. І. Деякі аспекти визначення поняття інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування. Актуальні питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: досвід, проблеми, перспективи: між нар.наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 7-8 червня 2013 р.). Чернігів: Чернігівський юридичний коледж ДПіТС України Видавець Лозовий В. М., 2013. С. 20.
32. Зуєв В.В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Харків, 2015. 20 с.
33. Кримінологія. Навчальний посібник Бузало П. М., Денисов С. Ф., Кириченко О. В., Київ «Центр учбової літератури» 2007. 192 с.
34. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації». Дата оновлення: 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 20.11.20).
35. Закон України «Про звернення громадян України» від 02.10.1996 року № 393/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2020).

- 36.Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року № 2341-III. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14> (дата звернення: 20.11.2020).
- 37.Наказ Міністерства внутрішніх справ №100 від 08.02.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19> (дата звернення: 02.12.2020).
- 38.Указ Президента України Про Національну програму правової освіти населення. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=992/2001> (дата звернення: 02.12.2020).
- 39.Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI. Дата оновлення: 15.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
40. Наказ Генеральної прокуратури України від 30.06.2020 р. № 298 «Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
- 41.Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. Дата оновлення: 02.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 04.12.2020).
- 42.Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
- 43.Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. №1697-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 04.12.2020).
- 44.Наказ МВС України від 06.07.2017 р. №570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України». Дата оновлення:

17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення: 04.12.2020).